

Master i psykologi – en trussel?

Per Øystein Saksvik

Professor i arbeids- og organisasjonspsykologi, NTNU Trondheim

Takk til kolleger fra Psykologisk institutt, NTNU for konstruktive tilbakemeldinger underveis i utarbeidelsen av dette innlegget.

Utdanningen i psykologi i Norge er under endring. Ulike masterstudier er etablert ved våre universitet og flere følger. Master- og bachelorstudiene har kommet opp i kjølvannet av internasjonaliseringen av norske universiteter. Eurodiplom er også underveis og vil få konsekvenser for embetsstudiet. Ser vi for oss en helt ny modell for psykologiutdanningen i Norge?

Etter at Universitetet i Oslo etablerte sin master i psykologi, har det kommet noen bekymringsmeldinger om at dette studiet kan representere en trussel for psykologene (også fra Psykologforeningen, jf. presidentens tale til årets Landsmøte presentert i Landsmøtoreferatet). Her vil jeg berolige de som har bekymringer. I Trondheim har vi siden 1983 uteksaminert kandidater fra hovedfag i psykologi, og etter at vi fikk embetsstudiet også til Trondheim har disse studiene levd i et rimelig godt fellesskap. Vi har selvsagt hatt våre diskusjoner internt, men det er ingen stor uenighet ved vårt institutt om at vi skal fortsette med to parallelle og likeverdige studier. Vi har heller ikke hørt om spesielle konflikter i jobbmarkedet. I Trondheim har vi for øvrig nå tre rene mastergrader i psykologi med et opptak av ca. 75 studenter i året. I tillegg har vi mange tverrfaglige mastere hvor psykologi inngår som en vesentlig del. Dette betyr at vi etter hvert vil produsere flere med tittelen «master i psykologi» enn psykologer framover. Den store økningen i tilstrømmingen til psykologi gjør at vi må begynne å tenke ut alternative modeller for psykologiutdanningen i Norge. Dette vil jeg komme inn på etter at jeg har sett litt på årsakene til masterstudienes framvekst.

Forsømte områder

En viktig årsak til at vi har fått en oppblomstring av masterstudier i psykologi i Norge, er embetsstudiets innretning. I prinsippet utdanner embetsstudiet generalister, i praksis er det, slik jeg ser det, en utdanning i klinisk psykologi med en klar innretning mot helsevesenet. En spesialisering i klinisk psykologi er selvsagt ingen hemske for å gå inn i stillinger også utenfor helsevesenet; vi har mange eksempler på at psykologer i ikke-kliniske stillinger hevder det. Samtidig må vi erkjenne at psykologien internasjonalt har blitt mer mangesidig og kompleks. Det skal godt gjøres å ha innsikt i alle eksisterende basale og anvendte emner i moderne psykologi. Generalistens dager er kanskje talte. I Trondheim har vi nå rene masterstudier i psykologi innen tre retninger: helse-, kommunikasjons- og organisasjonspsykologi, sosial- og samfunnspsykologi, og biologisk og kognitiv psykologi. Alle disse fagfeltene er også representert i vårt embetsstudium. Alle de tre masterstudiene inneholder i større eller mindre grad praktisk anvendt psykologi, men selvsagt ikke klinisk psykologi. Med bakgrunn i erfaringer fra karriereveiene kandidatene fra våre to studieretninger velger, vil jeg også hevde at embetsstudiet i begrenset grad rekrutterer forskere. Det er derfor all grunn til å tro at masterstudiene blir den naturlig bakgrunnen for de som ønsker å gå videre med forskning, med et unntak for den rene kliniske forskningen.

Etter min mening representerer disse masterstudiene områder som psykologien i Norge har forsømt. Psykologi i Norge har ikke møtt konkurransen på et marked hvor psykologien burde ha vært. På dette markedet har vi i stedet fått sosialantropologer, sosiologer, historikere, biologer, medisinere

og ikke minst teknologer. De mest populære kandidatene i arbeidsmarkedet som uteksamineres fra NTNU er teknologer i industriell økonomi og teknologiledelse. Mange av disse får viktige lederposisjoner i næringslivet. I denne sammenheng er det verdt å minne om at en av Norges mest kjente psykologer, Einar Thorsrud, grunnla Institutt for Industriell Miljøforskning ved NTH i 1958. Arven fra dette miljøet står fortsatt relativt sentralt i denne delen av utdanning av teknologer ved NTNU. Men psykologien har tapt hegemoniet her, selv om fagfeltet fortsatt er representert ved Institutt for økonomi og teknologiledelse.

Et annet eksempel: Vårt mest anerkjente forskningsmiljø ved Psykologisk institutt i Trondheim er hukommelseslaboratoriet ledet av professorene i psykologi Edvard og May-Britt Moser. Dette er ett av de 13 sentre for fremragende forskning vi har i Norge. Til tross for opprinnelsen og Mosers bakgrunn er det, basert på deres hjemmesider, ingen med norsk embetseksamen i psykologi i staben utenom Mosers selv. De har i stor grad rekruttert fagfolk fra andre fagdisipliner som biologi og medisin, samt noen få fra hovedfag i psykologi, og har nå etablert sitt eget tverrfaglige masterstudium i nevrovitenskap hvor psykologistudenter er blant studentene. Jeg vil anta en viktig grunn til dette er at embetsstudiet i liten grad genererer kompetanse i og interesse for denne type forskning. Til meg uttaler May-Britt Moser at «de som velger embetsstudiet er så fokusert på å bli klinikere at vi ikke har mulighet til å rekruttere dem til basalforskning».

Konsekvenser for embetsstudiet

Hvilke konsekvenser får denne utviklingen med et bredt spekter av masterstudier for embetsstudiet? Jeg ser det ikke som noe mål at embetsstudiet skal ta opp «konkurransen» med masterstudiene. Embetsstudiet i Norge har sin store styrke i at det utdanner dyktige kandidater i klinisk psykologi. Da er det viktigere at dette studiet tar opp kampen mot all den useriøse virksomheten som foregår på terapiområdet i dag enn at psykologene skal dyktiggjøres i ledelsespsykologi, for å ta ett mulig område. Det forhindrer selvsagt ikke at psykologer kan bli dyktige ledere innenfor helsevesenet, dvs. innen sin profesjon. Men vi bør også utdanne fagfolk med høy kompetanse på ledelse generelt innenfor masterstudiene som kan gå inn på et bredere felt i samfunnet.

Bør dette få konsekvenser for studiestrukturen innenfor psykologi? Jeg mener ja. En enkel modell, som vi finner flere eksempler på fra utlandet, er at alle som vil studere psykologi tas opp på en bachelor hvor det er en viss åpning for spesialisering, men hvor det også er kjernefag som alle må ta som ønsker å gå videre på en master i psykologi. Deretter følger to år på ulike masterstudier hvor klinisk psykologi er ett, og deretter et påbygningsår med praksis på masterstudiene som krever dette. For endelig godkjenning som klinisk psykolog kreves det da som nå seks års studium. I en slik modell unngår vi en del av dagens problemer, for eksempel knyttet opp i mot opptak. Hvis det først skjer en siling ved opptak til ulike mastere – med differensierte opptakskrav etter søknadsmengde og valgmemner – unngår vi det som skjer i dag ved at mange tar opp igjen innføringsemmene (før: grunnfag) både to og tre ganger. Vi unngår også å ta opp på grunnlag av videregående karakterer, noe som er foreslått og som vil være et stort tilbakeskritt. De som da ikke kommer inn eller ikke ønsker å gå videre med psykologi, får da en bachelorgrad i psykologi som de kan kombinere med andre emner i andre fag.

For oss som jobber med psykologutdanningen ved universitetene vil en slik modell være en stor lettelse. I dagens modell blir det mye parallellkjøring og unødvendig bruk av ressurser. En slik modell vil også være innenfor et Eurodiplom slik jeg har oppfattet det. Jeg tror heller ikke det vil gå ut over kvaliteten på de psykologene vi utdanner. En master i klinisk psykologi med ett års praksis etterpå

trenger ikke være forskjellig fra dagens andre avdeling. Første avdeling er i hovedsak en teoretisk øvelse (kanskje med unntak av utdanningen ved Universitetet i Tromsø), og betegnes gjerne som «en ørkenvandring» av studentene, kanskje mest fordi de allerede har jobbet mye ut over innføringsnivå for i det hele tatt å komme inn? Studietiden blir også like lang som i dag. I dag godkjennes mange utdanninger fra utlandet som grunnlag for å bli godkjent som psykolog i Norge. Det er til og med mulig å ta tilleggsutdanning i Danmark for de som har avlagt mastergrad i Norge og deretter bli godkjent som psykolog. Jeg mener vi må rydde opp i dette, og få til en modell i Norge som ligner mer på det vi har ellers i Europa. Da blir det også enklere å ta deler av studiet i utlandet og utvikle en renere modell for godkjenning av psykologer. En ny modell kan selvsagt ikke uten videre tilpasses den norske standarden for psykologutdanningen, men jeg er ikke i tvil om at vi i Norge snart må tilnærme oss den europeiske standarden.

Vi er inne i en brytningstid for psykologiutdanningen i Norge. Det har lite for seg å være på defensiven og tviholde på gamle modeller. Det trengs nytenkning, ikke minst fordi faget vårt er i en rivende utvikling. Psykologikompetanse etterspørres som aldri før. Vi trenger fagfolk med bred kompetanse i psykologi som kan gå inn på mange områder i vårt samfunn.